

„ЗАСТАВА“ издаје двестоту у недељу, средом и суботом.

Цена је на годину 10 фор., на по године 5 фор., на четврт године 2 фор. 50 новч. а. вр. за Аустрију, а за Србију на годину 100 гроша, на по год. 50, а на четврт године 25 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по количини врсти, које из гармонта заузимају, и за сваку врсту плаћа се за први пут 6, за сваки даљи пут 4 новч. Осим тога за жит увек по 30 новч.

Дописе се шаљу уредништву а предмети администрацији „ЗАСТАВЕ“ обоје у Пешти, Grünbaum - Gasse Nr. 23.

БРОЈ 6.

У Пешти, у суботу 26. фебр. 1866.

ГОДИНА I.

МАЂАРСКО-НЕМАЧКИ САВЕЗ.

Премда би имали ближи и важнији предмета за претрес, то ипак морамо поглед наш бацити на један метеор на зренику политичном, који се чешће појављивао, па и сад се указао, и опет изчезава — то је идеја мађарско-немачког савеза у Аустрији, или боље рећи, тежња за овим савезом.

Ми смо овај метеор дужни посматрати и наши уставни другога Мађара ради, јер ако ови метеори учестају, кадри су атмосферу уставног живота и заједнице народа у Угарској тако окупити, да ће мо, боим се, требати северног ветра, да кужну атмосферу прочисте.

Познато је, да су Немци, и то либерални Немци не само у органима свога јавног мишљења, у листовима, него и у покојном „рајхсрату“ подпомагали Шмерлинга и у мисли и тежњи његовој противу Угарске, или управо рећи противу Мађара, у његовој мисли, да је угарски устав правом рата покошен, и у његовој тежњи, да осим други поглавито Мађаре у Рајхсрат приклони или принуди.

Борба је ова трајала три године дана, и најпосле Немци видећи, да тим путем немогу успети, жртвоваше Шмерлинга, и почеше се као пријатељи Мађара показивати. Ово пријатељство оладни, почем Мађари најпре ћутаху, а после познати дадоше, да они на истом становишту стоје, као и год. 1861. т. ј. да Угарску као особену државу сматрају, са својим особеним уставом.

За време бављења владатељовог у Будиму тако нападоше и на тежње Мађара, и на владу, за коју држаху, да ове тежње негује, да су Мађари опет у тим Немцима познали старе пријатеље Шмерлинга, који се надаху, да ће Мађари оно исто добровољно — можда само у мањој мери учинити, што је Шмерлинг изгонити хтео, и преваривши се у својој нади, сад и на самог Баха повратити се кадри.

Међутим приликом адреске дебате у Пешти падоше Немцима пријатне речи. Има т. ј. странка једна, или боље рећи једна соја људи од десне и Деакове странке, која у истину верује и држи, да Мађарима нема спаса, него у савезу с Немцима, и то не само с Немцима у Аустрији, него и са Немачком. То су Егвеш и шогор му Трефор, М. Лоњал, Бартал, Фараго и т. д. Деак у основи адресе спомену „народ“ с оне и „народ“ с ове стране; да је с ове стране „мађарски“ народ, то на другом месту адресе рече, дакле је оној преко Литаве наравно „немачки“; због овога у два ма од Србаља изазван, излеташе се из ове ствари обичним својим начином, које Мађари и у дршћу називају. Можемо рећи, да код левице саборне нисмо тако људи нашли шта више да су неки и јавно и приватно противу такви тежња изјашњавали се. Бартал говораше о томе, да мађарски и немачки елемент треба у тешњи савез да ступи, Фараго назначи, противу кога тај савез иде, противу Славена — и Немци се одазваше.

„Ост-Дајче Пост“ поче и пронађе одма, да су у Аустрији Немци и Мађари два коловодца народа, и да су та два народна елемента стубови, на којима Аустрија зграду своју подићи има.

„Преса“ признаде да увиђа, да није можно Аустрију другачије преустроити, него дуално, да од ширег „рајхсрата“ у који Мађари неће, нема ништа, да се Немци морају са самим ужим задовољити, и у то име искаше, да се „ужи рајхсрат“ сазове. „Преса“ похвали грофа Ауерсперга, који у крањском сабору рече, да је жалити, што Словени још више понемчени нису, и том приликом „Преса“ безобзирке рече: Ауерсперг је казао, што је свима нама на језику, и што треба једанпут да јавно признамо и изповедимо: да с оне стране Литаве немачком народу с културом и господство припада, које други народи, имајући понајвише немачку културу, признати морају. Бијаше реч такође о договорима у том духу и правцу најпре између автономиста и централиста немачки, па онда обоји са Мађарима.

Све је то било пре неколико — не недеља него дана пре устменог и писменог одговора, а кад рескрипт изиђе, наједанпут се Немци натраг тргоше, и „Ост-Дајче Пост“ и „Преса“ обрадоваше се истом рескрипту, који је Мађарима мало да не сву надежду одузео.

„Ост-Дајче Поста“ при том сасвим наивно, или безстидно каже: да се она неможе својој прошлости изневерити, да су Немци већ били надежду изгубили, да ће владатељ идеју јединства државног, т. ј. немачке централизације одржати, али да је сад друго; она поздравни изненадни повратак к основној мисли аустриј. уставни повеља, т. ј. патента.

Сад опет долази Кајзерфелд, вођа автономиста, те предикује опет у „Грачком телеграфу“, како се Аустрија само дуално одржати може, и да јој за дуже времена форма дуална бити има; како у свакој држави само један народ може руководећи бити, како је то за земље с оне стране Литаве немачки народ, који има културно-политичну мисију, који се на Немачку наследи, и засад бар у једној половини царевине владати мора — и „П. Лојд“ знајући, куд ти сиренски гласови смерају, ово за готов новац прима и опет Мађаре противу Славена подбада, и говори о приближењу Немаца и Мађара, коме федерализам на путу стои.

Оволико о самим појавима. Сад да видимо, где је клица, шта је извор ти појава?

Неможе се истина порећи, да је извор ови појава инстинктско осећање, да Немци и Мађари једни друге требају, да своје господство, а Мађари може бити и сам народни обстанак и живот свој према Славенима одрже, који инстинкт својеодржања кроз све друге политичке умотворине — комбинације — кад и кад, и чешће пробије — али су ипак сви ти појави пород оне политике, која се од год. 1861. па и сада још не само од стране владе, него и међу народима самим у обзир своји међусобни одношаја води и коју политику можемо жмурећком, или по Деаку магловитом политиком назвати. Ватају се за речи, под којима свако друго што разумева, и тако један другог обмањују, и кад до тога дође, да се речи у дело претворе, да им се прави појам, обсег и замашај означи, и да се из њи установа изведе — онда зачуђено један другог погледе, и признаду — што су сваки у себи и донде знали, да се нису разумели, а то све јер сваки на то иде, да другога надмудри, и у том време за сајузника тражи. Већ је Хон одкрио, да су Немци неко време дуалистичну песму — дует певали због опасности рата с Пруском, и залета у истоку, па да су сад зато другу песму окренули, што мисле, да је опасност прешла.

Шта мисле Мађари под дуализмом? ништа више ни мање, него то, да Угарска са земљама угарске круне има своје самостално од сваке друге земље не зависно, и ни с једном другом земљом и народом не смешано законодавство. Ово је тако, и нека се нико не вара, да је другачије. Да би осми десне странке и Егвеш, и Трефор, и Кемињи и неколицина њихови једномишљеника, који би да министришу и централизују, који се у том обзир не разликују много од немачки бирократски централиста, и другачије хтели, да би они пристали на делегације, конгресе или друго што, што је налик на „рајхсрат“ где би се такзване заједничке ствари у већој или мањој мери не само претресале, и за саборе преправљале, него и решавале — то је известно, али као што тај огранак Деакове странке и сад још не сме да са својим планом на среду изађе, тако ће тешко и смети с тим на среду изаћи, и сам Деак, кад би с тим на среду изашао, наступио би случај, где би он не баш усамљен, али ипак у мањини остао. Што би Мађари пустили то је највише просте конференције делегација; и у уједној струци само јединство у рукавима спољашни и војени дела, и то по праву и у границама крунске прерогативе (крунског преимућства) у тим стварима.

Кад би средоточна смешана делегација имала у најглавнијим стварима — крви и новца — одлучну власт ту ма те делегације од стране земаља угарске круне и паритетно, т. ј. једнаким бројем спрам други аустријски земаља заступљене биле ипак од двога једно морало бити: или би морало важити, што већина закључи, у ком случају напред се може прорећи, да би чланови угарске круне мајорисани били, и тим би и онако запостављени и зацемарени интереси

земаља угарске круне интересима други земаља подложени били; или ако би делегације било да уједно, или одељено саборишу, равноправно стојале, морала би у случајевима њивог разногласија круна пресуђивати, што би опет абсолютизму у законодавству најпретежнији ствари, а по том и у самој управи врата отворило. Угарска би у том случају постала не само део царевине, него управо провинција.

Ма колико дакле Угарска у обзир централине управе неки ствари Бечу попустила, то ипак у законодавству неће ни у даку, нити ће допустити да друго што закон буде, него што земље угарске круне, онако како се ове земље између себе поводе у сајузу с краљем закључе, чим би посредно, путем разнолагања са крви и новцем, контролу и на управу извршивала, и онда, ако би ова у којој струци уједињена била.

Да ли Немци — било Централисте, или автономисте, Гискра, Куранда или Кајзерфелд себи дуализам тако представљају? Боже сачувај. Не само листови њихови, него и једна у Грацу очевидно у духу автономиста изишавши брошира, која у концесијама према Мађарима најдаље иде, представља себи две одељене куће државног сабора у Бечу, једну кућу из земаља с оне, а другу из земаља с ове стране Литаве, па вели, да ове о заједничким стварима одељено саборишу, а у чему се не сложе, да круна пресуђује; а централисте у својим концесијама најдаље до паритета иду, т. ј. да обе стране једнаким бројем заступљене буду, али да важи оно, што већина реши — иначе по њима пропаде и јединство и моћ Аустрије, и уставна слобода. Њима се дуализам састоји само у два посебна сабора, из који један централни произлази — јер звао се тај сабор рајхсрат, делегација, сенат, конгрес, или ма како, као што Хон каже, он у ствари остаје „рајхсрат“ т. ј. централизација главни сила аустријски земаља, и по томе својеће ти земаља на провинције центрума.

Немци иду за оних, за чим је влада њихова од три стотине година ишла, за тим, да најпре уплив, па онда дух, па најпосле народност и језик немачки распростиру од северног до црнога мора. Прва им је штација у немачко-славенским земљама спрема који сам автономиста Кајзерфелд вели, да је Немачка од северног до јадранског мора, да је позив немачки бар у тим земљама, које сад немачком „бунду“ спадају, немачком духу и елементу покорити — и то вели бар за сада, где је очевидно већ и на другу штацију помишљао. Друга је штација Угарска, троједна краљевина и Ердељ, ако ове сад још у домаћу прве штације не дођу. На овој другој штацији већ су се прошлог столећа 10 а овог столећа мало више година бавили, те је духовно мапирани, и засад се повлаче по морању, и док не успеде, да прву штацију сасвим преобразе. Трећа је штација до црнога мора. На ову штацију већ сад оперирају, и најважнија се операција састоји у том, што предлажу савез немачко-мађарског елемента, а то ће рећи „концентрације“ сила свију земаља, да у свом интересу дипломатично и ратно оперирати могу. Од ове тежње Немци одступити неће — само што би абсолютизам круне заменити ради парламентарним абсолютизмом свога народа над Славенима, и обманом Мађара — које би догле у помоћи имати ради, док на једној страни готови буду.

Они Мађари, који би из тог узрока са Немцима савез хтели да једно другом помогне, Славене у своју народност преобразити, који би по томе и природу савеза утврдили, највећи су непријатељи не само самосталности Угарске, него и саме народности мађарске, јер да и неговоримо сад о могућности, да се тај план изврши, и пак питамо: зар Мађари мисле, да би Немци, баш кад би своје Славене понемчиги могли, допустили, да се у Угарској, у обште у земљама Угарске круне консолидира (учврсти) једна мађарска народност, и мађарски народ сад од 15 а по развитуку и више милиона народа? Немци који непрестано о црном мору сањају, и који Дунав за своју реку држе! Не би ли се поновила она политика Аустрије преко немачког народа у Угарској, коју је Аустрија до 1848. год. водила? Или кога мисли, да уставни немачки

министри не би могли или тели изпод руке исто чинити што абсолатни?

Кад би Мађари пристали на ма какву концен-трацију законодавства, онда им као што је Хош један-пут приметно, не би могло на том лежало, хоће ли се чланови с оне стране Литаве шљати из „ужег рајхс-рата“ каквог или из поједини земаљски сабора, као што федералисте желе, шта више, баш би им у инте-ресу било, да федералистички састав тога централног тела буде, јер би предупредивши сваку могућност понемачења Славена с оне стране Литаве, и себе према немачкој навали и за сад и за будуће оградиле, а и политична уставна слобода много би веће гаранције имала у центруму састављеном из више елемената којима поједини земаљски сабори правце дају, него кад избори преко више руку пређу. Осим тога, Немци у ужем рајхсрату или би у већини били или не; ако не, онда смо ту, где и са федерацијом још боље по Славене; ако би, онда би Немци све своје у цен-трум изабрали, па би заступничком делу земље угарске круне положење према компактном делу Немаца тежко било, особито, кад се узме, да би троједна краље-вина, ако би и онда са Угарском у савезу радили ствари била, ипак доби право придржала, свој контингент (број) сама било са сабора троједне краљевине, било чрез своју курију са сабора угарског изашљати.

Summa је Summatum дакле: да се Немци и Ма-ђари не разуму, кад о дуализму, и неком савезу немачко-мађарског елемента говоре; да под тим свака страна друго мисли, Немци политичан савез тако где опет центрума, или „рајхсрата“ има, Мађари пак за таки центрум не ће да знаду; даље да кад би Ма-ђари на центрум какав пристали, да би им и у поли-тичком и народном интересу лежало, да тај центрум федерално, а не дуално састављен буде па и због то-га, што га они без повреде троједне краљевине, дакле без силе и рата а пре и после, не би са своје стране дуално саставити могли, као што би то „Хетилан“ Етвеш, Трефор, Фараго, Кемпш, и дружина можда хтели; и најпосле да Мађари за таку дуалну или бо-ље рећи дуално централну, или по Етвешу концен-трациону политику код други народа Угарске, осим код људи а ла Стефанидес — неби никакве подпоре нашли, с тим мање, што би се они тиме сами свом у-ставу изневерили; него би пре нашли код други на-рода на оно, што Немци и бирократе, и реакционари, и централисте, и автономисте добро знаду шта би проишло, због чега можда Мађаре на то и наговарају.

Пама је Славенима тај централстички дуализам најопаснији, у борби противу тога свуда ћемо слож-ни бити.

ДОГАЂАЈИ НА ИСТОКУ

„Кад би ту био само разговор о каквој мањој упу-трашњој револуцији, онда то не би баш много значило, ал ми се бојимо, да та ствар не буде од много већег замашаја.“ Тако лондоска министарска „Пошта“ о до-гађајима у подунавским кнежевинама каже. И ми сва-којако држимо, да би ствар могла бити од већег зама-шаја. Од каквог већег замашаја? Наравно од таквог, што би могла бити клица каквом већем европском за-плету, у колико би покренула источно питање. Престо је у подунавским кнежевинама упражњен, мора се свакојако попуњити, и баш у томе питању, како ће се тај престо попуњити, и оће ли бити опет један или два кнеза, у томе је та опасна, наравно по умет-но-дипломатски скрпљени мир европски опасна клица. Јер узмемо само ово: или ће бити стран кнез или не ће. Ако буде стран кнез и ако се збиља који прими (сад био то Лијхтенбершки кнез или који други) то зацело ни један неће хтети бити вазал блистателне порте, дакле ће ни он и румунски народ, који га је на тај начин изабрао, за тим, да се кнежевине ослободе испод турског господарства; ту је онда готов зашет, порта не може наравно на то пристати, а тако исто ни за-падне силе, нарочито Енглеска; Русија пак са још как-вом савезном силом (ту је Пруска и Италија) наравно да би ма и потајно потпомагале ту тежњу романског народа; одма би укрштени интереси у сукоб дошли. Сад узмемо други случај, а тај је да не буде стран кнез, него какав романски бојар, онда опет без сваке сумње настају унутрашње партајске борбе, не само међу појединим странкама, него и међу обема кне-жевинама, јер као што се јавља у Молдавској већ мис-ле за тај случај, ако би из земље когод кнез по-стао, да сами себи кнеза бирају, а свакојако има у Молдавској велика странка против сјединења. Чим би пак ти унутрашњи раздори настали, онда би морало бити спољашње интервенције, нарочито би се ту на-шле суседне државе (што већ све примичу и прику-пљују војску на граници, Русија као и Аустрија и Турека) јер у томе колебају наравно да би се морале поплашити и за мир својих пограничних провинција. То је дакле то једно свакојако опасно питање.

Али тако исто стоји и са другим питањем, а то је: оће ли те кнежевине остати сједињене или не? Скупиће се за сад само европска конференција у Паризу, скупиће се они, што рукују судбином народа

и света, те ће да отпочну своја важна саветовања о томе питању. Турска је као што се јавља свакојако наумила искати, да се кнежевине обе раставе, јер је тај услов још метнула, кад је на Кузин избор приста-ла, остале пак силе — како ће се оне држати преи томе искауу портином? Ту сад наравно није лако на-гађати, али да у томе високом савету европском не ће бити баш подпунога сугласја, то се да од прилике већ у напред може погодити.

Интереси великих сила у томе питању свакојако нису једнаки. Док је Куза још владао и у себи некако олично био јединство Романије, и ту беше расположај великих сила према њему неједнак. Аустрији никако није ишао у прилог, јер увек беше сумња и то свако-јако основана сумња о њему, да је у савезу са револу-ционим странком у Италији као и са емиграциом што је тамо; што се пак Енглеске тиче, наравно да јој не може бити по вољи, да на телу болесног човека из-рашћује један уд, који све већма јача а тиме му ра-сте и тежња да се од тела откипе, те да тиме доведе у опасност и сам живот тога од британских дипломата тако нежно неговоаног болесника. Француској је Куза ишао испрва у рачун, у колико је био испрва питомца Наполеонов, те је тако сељски император имао чиме да парализује руски уплив, кога се увек боје, и то имају са свога гледишта право, јер Русија увек руке своје пружа у подунавске кнежевине, јер су јој оне пут и најбоље огњиште за даљу радњу на истоку; а с друге је стране онда Наполеон још носио се неким превратним револуционим плановима, у којима му је свакојако свепоуљиви уплив на истоку у кнежевинама био нуждан, већ и због тога, што је онда било разго-вора и о некој накнади за Аустрију на истоку. Русија наравно да никад није мировала нити испуштала из очију две подунавске кнежевине. Наполеон се окупуо својих планова некадашњих, или их бар забацио, јер друге га ствари заузеше и заузимају, почео се мање брижити за Кузу и мање свртати погледом на исток; Русија пак никад не скида очију с њега, увек се она око њега бави и свој уплив шири, као што је према њеној традиционој спољашњој политици и сасвим природно. Кузи се учинило слабо ладноће француско пријатељ-ство, јер је можда и сам увидио, да није више тако нуждан Наполеону, он се окрене Русији и толико стоји, да је свакојако последње његово министарство било русоманско. Сад су се те ствари променуле. Сад је пао и Порта сад оће да пиште, да се кнежевине ра-ставе, и да свака себи кнеза бира и то из земље. Како ће се сад силе према томе владати? Русија кажу да оће да пристане уз Порту у томе; ми знамо да је Ру-сија у париским конференцијама била за начело једин-ства обеју кнежевина против западних сила. А сад да наједаред пристане на то, да се растављају! Ако то баш и буде, онда се по себи разуме да ће Русија из других узрока и с другом намером бити зато, него Порте.

Русија знаде да сад са кандидатуром кнеза Лајх-тенбершког неби могла продрети, а то јој је за сад једна од најглавнијих тежња у кнежевинама. Могло би се дакле свакојако узети, да је њен рачун овај: Ако је што кадро народ романски привезати своје једин-ству, то је то, кад му се то јединство од страних руку одузима, кад му се расцеп декретира од високог судишта европског, а ако је што народ ро-мански уверити кадро, да му није могуће под кнезом с својим ујединити се стално, то је тај унутрашњи раздор и пагубне партајске плетке, а тако исто и то, што баш Порте то пиште и што то њој иде у интерес — дакле зар се онда неће уверити да му је само спаса под страним кнезом? Ово може бити од прилике ра-чун Русије, ако она такођер буде зато, да се кнеже-вине одеље. Аустрија и Француска а тако исто и Ен-глеска биће зато, да се одеље, ако се може судити што се нарочито Француске тиче, по речима министарских новина, нарочито „Патрија“—а. Онда ће већ по себи глас Пруске и Италије, ако ове буду противног мње-ња, изгубити се у већини. И тиме ће ствар дакле из-равнати се? У тим високим дипломатским стварима треба увек мало загледати и иза завесе, а не само узимати оно, што се на видик износи. Пруска и Ита-лија по свему судећи чине преговоре међу собом и свакојако имају бар сад заједнички интерес против Аустрије; њима би дакле ишло у рачун, да се на истоку ствари заплету — а Русији? Немачки листови кажу, да је Русија одлучила тврдо, да гледа, да у Турској до какве катастрофе дође. И морамо рећи да је свакојако данас положај европски, нарочито пак ве-ликих сила такав, да збиља изгледа згодан за остваривање старих или новијих, превратних и освојних планова. Француска је збуњена унутрашњим положа-јем и мексиканском ствари, Аустрија тако исто није створена сада за спољашњу акцију, Енглеска такођер пати од таквих унутрашњих болова, да јој није до какве европске кризе, као што се види и по енгле-ским листовима. А шта ћемо о Турској да кажемо — о том давнашњем европском болеснику на умору? На-сад јој још дошло побуне у Сирији и Ливану — а уну-трашње је стање већ такво, да је била већ странка, која већ и не знаде другог спаса, него је предлагала за Турску — устав! Та је странка тим баш признала

и подписала Турској самртни лист. Дакле такав поло-жај зар није згодан за остваривање ових и ових пла-нова? И оће ли га Русија, оћели Италија и Пруска пропустити? Видићемо. Ми засад бар на верујемо у мирно безопасно решење питања подунавских кнеже-вина. Положај је још једнако озбиљан, мир је европ-ски још једнако у опасности.

САБОР ТРОЈЕДНЕ КРАЉЕВИНЕ

Јављасмо у кратко већ најглавније закључке и моменте у последним седницама сабора трој. краље-вине, сад ево те најглавније моменте у најновијим сед-ницама обширније доносимо.

У седници од 15. фебр. прочитају и приме се представке и то једна којом се моли Њег. Велич., да дозволи сабору расположити прорачуном хрв.-сла-вонским за г. 1866. и други којом се моли за опрост порезних заостатака и још неке друге представке.

На дневном је реду: Основа изборнога закона §. 1.

Живковић устане, те вели, да је свакому по-знато, како је он отишао из задње саборске седнице, па да је рекао, да ће отићи, да невиди неправду, која се Срему нанаша. Да није јоште био код врата са-борнице, кад је чуо г. Перкова изустити неколико речних проти његовој особи. Мисли, кад човек јавно употреби какав прости израз, да тај доказује простоту онога, који га је изрекао. (Неповлађивање.) Моли вис-кућу, да му дозволи разјаснити учин сбивши се у од-бору изабраном ради нове стилизације §. 1. изборнога реда. Разлаже најпрвије, како се је тај одбор дого-варао дне 23. на вечер, и тврди, да се је одбор о том сложио, да се сремској жупанији одреди место пет, шест заступника, и тим се разишао, да јави странкама одборово мњење. Вели, да је он тај догођај пријавио својој странки, да му посведоче. Позивље такођер чланове одбора, да посведоче истинитост његових реч-них. Сутрадан да је ступио у саборску дворану, да у одбору већа о закључку и предлогу, који се је имао поднети сабору. Да га је господин Перкова сусрео љубезним лицем и удворним понашањем; а кад га у-пита, што је изложбени клуб одлучио, да му господин Перкова одговори, да се Срему не дозвољава више него 5 заступника. Изговори, да га је то дирнуло и да је иступио из дворане рекав, да ће своје разлоге навести сабору. — Моли своје политичке пријатеље, да посве-доче истинитост његова тврђења, па тако исто и чла-нове одбора, те си придржава и даље право на реч.

Клаић, председник одбора, потврђује што је рекао г. Живковић, по с том разликом, да се читав од-бор није сложио са мњењем г. Живковића гледе срем-ске жупаније, већ да је г. Перкова задржао своје мњење а г. Живковић своје, и тако да се разастао дне 23. о. м. на вечер, без икаквога закључка.

Вираг, члан одбора, тврди, да одбор није ништа закључио дне 23. на вечер, те вели, да пристаје уз изјаву г. Клаића.

Живковић, хоће да говори. (Вика.)

Врањичани мисли, да сабор није дужан слу-шати какве приповедке, као што је госп. Живковић и сам рекао на свршетку свога говора, да је свр-шио први и други дио своје приповедке; предлаже дневни ред.

Гласови са свих странах: дневни ред!

Живковић хоће да коштатира, да су чланови одбора узтврдили оно, што је он рекао.

Гласови: није истица; дневни ред. (Вика и узру-јаност.) Печује се што говори г. Живковић.

Затим Р. Златаровић говори о томе како треба да изостану личне нападања, држи да је увреда, што је г. Живковићу непарламентарним изразом г. Пер-кова нанесена, да је та опозвана пошто се г. Перко-вац извинио, да је у наглости служио се непарламентар-ним изразом. Предлаже да се у записнику констатује, будући да је г. Перковац свој израз опозвао, да се с тим ова кућа задовољи.

Сад се пређе на дневни ред.

У првој алинеји §. 1. изборног реда говори се о заступницима жупанија. Ту су дати многи исправци. Препрало се о томе требали само број становништва узети за основу права изборнога или ће се у обзир узети и материјално стање. Ту међу осталим го-вораху:

Јакић вели, да узима реч, да разјасни ствар; јер хоће да докаже, да вис. кућа није хотела ника-кове неправде нанети Славонији, као што су се ње-која господа изразила у првањим седницама. Овим, тичност којих је припреван у свако доба доказати, да Хрватска плаћа укупнога изравнога пореза више него-ли Славонија, дочим су Славонци тврдили, да они пла-ћају земљарине више од Хрватске, што јим допушта, ал није земљарина једини порез. — Доказује по броју становништва сваке жупаније, да по раздељењу одбора ређен је један заступник, дочим у сремској, ако јој се даде 6 заступника, то на 15,000 припада један за-ступник, у пожежкој и вировитичкој на 17,000 један.

браја становништво градова и доказује, да одбор у хрватских градовима на 8000 становника одређује једног заступника, док у славонских на 5000 једнога. — Закључује, да је по одборном предлогу направљена неправда Хрватској а не Славонији.

Златаровић вели, да не може гласовати за редакцију. Признаје, да број заступника има бити основан на броју становништва, па кад би изборни ред, о ком се већа, носио биљега сваке савршености, да се неби ни он изневерјено оном начелу, које је признано као једино праведно и одговарајуће духу времена. Али изборни ред носи биљега прелазне добротине, није надахнут једним начелом, те док је отворило стазу другим елементима, мишље, да неће бити погубно, ако намени Славонији ради већиного материјалнога стања неколико заступника више. Тим ће сабор избјећи оно предбацивање, којим веле Славонци, да јих Хрвати капе мајоризирати.

У другој алинеи тога §. говори се о заступству градова, што смо већ јавили.

У 6 сати у вече продужила се та седница, §. 2. о изборним котарима примљен је без измене.

3. који говори о биралитету у свакој жупанији одређен је на предлог Стојаковићев одбор, који ће предложити биралитет у свакој жупанији.

§. 4. о средишњем одбору, §. 5. о саставу тога одбора с малим изменама, §. 6. примљен без промене, §. 7. о изборним депутацијама прошењен у толико у колике је метуто у место два члана, четрири члана.

§§. 8., 9., 10. (о праву избора) 11. примљени без препирке. У §. 12. промењено је то, да се при непосредном праву избора у жупанијама не каже, да мора плаћати 50 ф. земљарине, него 50 ф. изравнога пореза.

§§. 13. (о посредном праву избора), 14., 15., 16. примљени без промене. У §. 17. (о праву изборном у градовима) промењено је то што је метуто при седницима непокретнина место 10 ф. само 5 ф. пореза изравнога, при „хонорационима“ уметути и доктори филозофије и изостављен порез, најпосле при обртницима и трговцима метуто 5 фор., у место 15 фор. пореза.

У седници од 16. фебр. после неких малих ствари устане Рачки те са кратким уводом моли вис. сабор, да прими следећи чланак:

„Ослањајућ се на одписе неурне успомене краљице Марије Терезије од 9. кол. 1776., 29. кол. и 5. рујна 1777., којима бијаше град Река утјеловљен краљевина Хрватској и подчињен њезиним земаљским областима, наиме кр. намј. већу и банском столу, те сачињавање двоју жупаније северинске; ослањајућ се надаље на чл. 8. сабора троједне краљевине од год. 1808., којим ово утјеловљење бијаше узаконено, као и на чл. 42. саб. год. 1861., који град Реку с његовим котаром и осталим Приморјем увршћује уземљишци обсега троједне краљевине — овај сабор, побуђен изјавом адресе угарскога сада у Пешти роцећега заступства краљевине Угарске, овим закључком очитује:

Да град Река са својим котаром, као целовити дво Хрватске, не може ступити с краљевином Угарском у какав посебан државоправни одношај или различит од онога, у кога би могла троједна краљевина у смислу чл. 42. сабора год. 1861. ступити слободним поразумљењем измју саборах угарскога и троједне краљевине, те да овај сабор сваки други одношај сматра за повреду земаљске и државне целовитости као и државнога права краљевина Далмације, Хрватске и Славоније, проти чему се овим свечано обрађује.

Беседник мисли, да ће уз овај закључак пристати вис. кућа, а у случају, ако би се о том поведла дебата, придржава си право разјасњења. (Громовити живо! у саборници и на галеријама.)

Председник пита, да ли ко жели проговорити о предлогу господина др. Рачкога? (Гласови: примамо!)

Пита затим: Усваја ли вис. сабор очитовање о одношају Реке прима троједној краљевини, које др. Рачки прочита? (Једнодушно све странке устану и заори громовити живо!)

Дневни ред: Основа изборнога реда. — §. 18. до 42. т. ј. до конца основе примљени су већином без примјетбе, а некоји са малим стилистичким променама.

Председник отвара дебат у додатку изборнога реда, наиме о бирању заступника у војничкој Крајини. Главније о томе већ смо јавили.

У седници од 17. фебр. гласало се о целом законском чланку за уређење сабора и изборни ред, и обоје је примљено са претежном већином. Затим се на предлог бар. Кушлана прочита и прими зак. чл. 4. од г. 1861. о неповредивости саборских чланова и уједно се закључи, да се поднесе представка Њег. Велич. ради потврђења тога зак. чланка. Затим се предлаже већање о неким одборним предлозима о променама пословника, које су већином примљене.

У седници од 18. фебр. извешћује подпредседник др. М. Шухај сабор о томе, да је депутација предала адресу Њег. Велич. и да ће поднети писмено извешће. Читала се у тој седници међу осталим и адреса југославенске омладине сабору ради југосл. свеучилишта. Та је адреса узета на угодно знање и сачуваће се у земаљском архиву.

На дневном је реду земаљски прорачун и извештељ М. Краљевић чита подужу основу одбора.

У седници од 19. фебр. разлаже М. Краљевић одборно деловање о земаљском прорачуну. Међу осталим настане питање одкуда да се намире саборски трошкови и ту се прими предлог Перковца да се забележи у записник да сабор трој. краљевице сматра за неправду, што се трошак саборски има намирити земаљским наметом, јер се трошак за остала законотворна тела равна сабору трој. краљ. у решењу државоправних питања намирује из обшних доходака (т. ј. из државне благајне).

У седници од 19. фебр. дошао је на дневни ред краљ. рескрипт. Важну ову дебат саопштавамо у обширности. Први устане

Барон Кушлан: Немогу свладати чувство горкога, које ми испуњује срце, и које ваља издјелити на ново срца домородни чланова високе куће, кад се је овај високи рескрипт овде други пут прочитао. Морам искрено казати, да колико год је рескрипт од сада Њег. Величанство одремити изволило на сабор троједне краљевине, да нисам у ниједном нашо се побуђен на толико горким чувством, колико управо овим; јер ако се у свим пређашњим краљ. рескриптим, што се целокупности троједне краљевине тиче Његово Величанство ваља онако изразити изволило, да ће се жеља ова троједне краљевине кроз толико векова гојена испунити, и да ће Њег. Величан. учинити она, која к тој сврси воде; али у овом краљевском рескрипту са жалашћу опажа, да се од овога правца, којег се је висока влада досада држала, сада наједанпут одступа, и да је, што се целокупности наше особито гледе Крајине тиче, на једанпут као мачем гордици чвор пресечен и да су све наде наједанпут утонуле, јер се нарочито каже, да се Крајина гледе управе фактично са троједном краљевином спојити не може, већ да ће се олакшати онакове увести, које ће сама Крајина за благодат сматрати.

У овакој изјави, морам по души да кажем, да је горка проија сакрива, која се овому сабору представља, јер да ће Крајина благодат осетити, ма какове јој се олакшнице дале, док год под јармом војничким стезе, и док год неужива добротности устава, догае то бити неће, и да горе проије бити не може, него што је ова. (Живо!) Зато ја мислим, да ми овај краљевски рескрипт што се његова садржаја тиче, муком мимоћи не можемо, и да нам овде много средства нема за помоћ јер сила Бога немоли. А ми, шта да чинимо против такве изјаве? Да нове репрезентације, нове представке пошљемо, које ће исти успех имати, јер видимо из свега, да се влада Његов. Величан. само титра са највећим чувствима ове земље (Живо!) и да све оно, као добродошло прихваћа, што њој у прилог иде, а све оно што народу годи, што је кадране његове задржати, у немар баца, као да нечувствује ране, што лх народ тако дубоко осећа. Бог нек опрости онима, који Њег. Величан. тако кривим саветом упућују, који дају савет Њег. Величанству, који сигурно није спасоносан за целу државу, и који ће је у такову кризу довести, која сигурно неће бити на корист и срећу не само троједне ове краљевине, него и укупне државе. Патање је дакле сада, шта да чинимо у оглед овакога рескрипта. Садржај овога краљ. рескрипта садржи одговор на нашу адресу.

Одговор овај има, како се је сваки од гл. чланова осведочити могао, две чести. Прва, како сам већ напоменуто, изјављује задовољство над тим, што смо негативно становниште оставили и гледе укупних послова приправност нашу изјавили, да ове послове заједнички са Угарском расправљамо. Истина, то је лепо, кад један фактор законодавног тела каже, да је задовољан; али жал боже други фактор није задовољан с оним, што се је одозгор чинило. (Живо.) Међутим ово задовољство народу хрватском, као што је увек дојаман, на утеху служи, јер је ова изјава задовољства произтекла из срца Њег. Велич., а остало друго потакуно је од оних несретни људи, који окружавају Њег. Величанство.

Што се дакле прве чести одговора тиче, где се ми позивљемо, да приступимо к избору онога одбора, којег ћемо послати на угарски сабор, јер да је угарски сабор, као што смо ми од Њег. Величства захтевали и молили, да нам његову изјаву саопшти, јер да је угарски сабор дошао са својим изјавама, које се садржавају у адреси горње и доље куће нама у толико на сусрет, да се барем први корак учинити може, кој је неопходно потребан, ако хоћемо да споразумљење с Угарском постигнемо, и да се постигне сврха она, којом сви идемо, наиме благостање и срећа обеју краљевина. Ако човек сматра оно, што смо ми у нашој адреси изјавили, да смо ми нарочито молили Његово Величанство да нам изволи изходити на оно очитовање наше, које се у нашој адреси садржи, изјаву угарскога сабора и приобштити је нама, и кад ми сматрамо увјет, који је стављен у нашој адреси, ако сабор угарски својом изјавом задовољи наш народ, онда можемо казати, да је неки темељ постављен, и да ми друго немамо чинити, него одазвати се позиву Његовог Величства и приступити к избору онога одбора одма сада, који ће доћи у Пешту, и који се има сличним одбором угарскога сабора у ближији договор упустити.

Што се тиче целокупности, која је тако горко повређена и којој за сада, док смо овако осамљени, по мом осведочењу, лека наћи нећемо моћи, то ја мислим, да би висока кућа приступила на предлог двостранни, који би се је усљед овога краљ. рескрипта усудио високој кући представити. Први мој предлог онамо иде да се усљед овога краљ. рескрипта закључи, да ће висока ова кућа предузети одма избор оних чланова, који ће поћи у Пешту, и да се у ту сврху претвори у тајну седницу, да ће се у заједничком споразумљењу сви страна моћи извести овај избор, без да странке једна другу мајоризирају, тако, да буде избор закључак или израз целога сабора; и кад се избор овај обави, да се путем вис. нашега председништва резултат саопшти председништву доље и великашке куће угарскога сабора, и одмах позив одправи онамо да и они онако, како ми чинимо, одбор одаберу у оном броју као и ми. Што се целокупности тиче, мој предлог онамо иде, да у записнику нашем каутелу и дубоко сажаљење изјавимо, што је саветницима Његов. Величства пошло за руком, те је Њег. Величанство одговором својим не само дубоко разведило срца верних својих Хрвата, него да је онако одсечан одговор може бити исти чин крунисања, којег не само Њег. Величанство, него и народи у Угарској и троједне краљевине народ тако жељно очекивају, отегнуо и да се она каутела и сажаљење за узчување права наши у записник наш постави.

Перковца: Ја имам други предлог учинити, него што

га је учинио мој предговорник (барон Кушлан). Мислим, да је ово тако важан предмет, да ми с места о њему одлуке изрећи не можемо, и за то предлажем, да се савколики овај рескрипт предаде одбору од неколико само чланова, да за који дан свој предлог учини, на темељу којег би ми онда одлуку своју створити могли. Господо моја, ја сам свагда бранио и заступао политику такову, која се може сматрати једном целином; непознајем ни посебна питања о послови целокупне монархије, ни посебна питања о одношају нашем напред Угарској, ни посебна питања о целовитости наше домовине: већ ово све мора бити у једној целисти. Целовитост земље наше, савез или заједништво с Угарском, мора бити — по мом мишљењу — помоћ нашој политици, а послови целокупне монархије — то су послови преке нужде, којој се отети не можемо, којој задовољити морамо. Ако жељимо створити точан одговор на краљевски одпис, који сада лежи високој кући на столу, морамо га придобити с оном политиком, којом смо ићи напред. То нам је, чини ми се, свима очевидно. Народ хрватски, држећи се строго свога права, док је вгада стајала на пустом пољу негације, изрекао је у својој адреси, да улаже свечани просвед против самовластију у ничем по њему нескривљеној обустави нашега устава, те да се ограђује против свију последица, које би одатле протеке или које би се на штету наши права догодиле или догодити могле. Чини ми се, да није никаква увреда по никога, ако се рекне, да се може добром савешћу и данас овако мислити; али очитовања аустријске владе, којима она на сусрет иде народу, силе народе, да и они пођу на сусрет само зато, да се не може рећи, да су они криви, што је посао пошрења заиречен. Аустријска влада сакривила је сама све те несреће, које леже на нашем народу; а ми, немогући им се отети, морамо помагати или о том настојати, да се те несреће излече, ако је могуће. И ово је једини мотив, који нас је могао потакнути, да смо пристали у заједништво са Угарском, јер је Њег. Величанство очитовао, да је вољно дати се крунисати круном св. Стефана и том приликом уставу размирицу на крај извести. Мисмо учинили, што је учинити било могуће; али уједно смо рекли, позивајући се на речи самога Величства, да ћемо то учинити само онда, ако узможемо суделовати као једна органична целина, као народ, који би се могао развијати према својој нарави. (Живо!) Зато сам, како реко тога мњења, да се наша политика на делове делити не да.

Није сада прилика томе, да се о том обширније говори, јер ја управ то предлажем, да се разправа тога питања има од одбора приправити, само још нешто напоменути имам, да се види, како нам овај одпис не може бити повољан, и да оно, што је мој пошт. предговорник рекао, по мом мишљењу, неслаже се са нашом адресом; јер рескрипт само говори о некој сусретној изјави од адреса угарскога сабора, за које ми службено ништа незнамо, а ми у нашој адреси нарочито хоћемо, да се угарски сабор изјави, да је приправан с нама решавати наш међусобни одношај на темељу чл. 42. год. 1861. (Живо!) Ако се пак већ хоће, да се позивље на адресе угарскога сабора, о којима смо ми само приватним путем обавешћени, то се ни овде неналази савршено точно нашој адреси одговарајуће очитовање; али нешто се налази, што је управ и сасвим противно нашој адреси, т. ј. питање наше целовитости, јер је познато, да обе адресе угар. сабора траже тому, бар у неком обзиру, управ противно. Осим тога прелази преко најглавнијега питања нашега живота управ неком необичном лакоћом преврћују кр. тај одпис, те оно, што ми сматрамо темељом и јачством политичкога нашега живота, назива се формалним препонама; а препоне имале би бити у том, што ми захтевамо ово речено очитовање. (Живо!)

У краљ. одпису, надаље, говори се о Далмацији, па се оно каже, што смо и досада чули, али чега веровати не можемо, и о чем нас нико упутити не може; јер ако се вели, да ће се Далмација тек онда придружити Хрватској и Славонији, када буде решен наш државоправни одношај, то ћемо ми ово изврнути, па казати: ми ћемо државоправни одношај решити онда, када буде Далмација с нама сједињена. (Громко живо! у саборници и на галерији.)

Ја се и нехотице сећам овде неког мудријаша, који је рекао своје господару: Господине, шта ћеш ти чинити, ако народ на све твоје „да“ увек рекне „не“. Хоћеш ли ти исто тако и надаље казати „да“? Господо, жељно би, да једанпут дође време да и ми рекнемо „не“. (Громко живо!)

У погледу Крајине није ми се да далеко упуштати, јер је моје мњење у том обзиру познато; али само то кажем: ако се вели, да ми нисмо властни тражити изједначавање војничке Крајине с матером земљом, рећи ће то: да сви они наши закони, које поштујемо као светињу, јер их је народ створио, а краљ потврдио, да нису друго него сатира на хрватски народ и на његову узтрпљивост. (Дуготрајно живо!)

О том би се могло много говорити, али ја ћу само једну рећи. Пољаци, ти мученици међу народом, прислободљују народ свој Христу и жуки његовој; и кад је народ најјаче притиснут, најјаче угнетен, они веле, да је обумро, али да ће узкресити. А ја велим, да се хрватски народ има придобити расцетоме Христу, којем место ладне воде, да се окрпе, пућаху жуч, да се ожалости. (Бурно живо и громко пљескање у саборници и на галерији.)

У осталом опетујем, да себи придржавам право о том још говорити, када ствар дође на мериторно расправљање. Питање је сада само то, да ли се има овај рескрипт одма решити, или се има изабрати одбор, који ће дотичан предлог потанко мотивира приправити и овој вис. кући поднети.

Мразовић држи, да му је само у кратко рећи, да је вис. кр. рескрипт узмакнуо од начела уставности, у којој се само напомиње укупно расправљање укупних послова, али о „уставном“ расправљању нема ни говора. Свака реч овога одписа важна је, пак неби га требало решити на брзу руку.

Пристаје уз предлог предговорника. (Продужује се.)

У Пешти 25. фебр. Јуче држаше у стану заступника једног словачког изборног среза Барнарда Улмана, коференцију заступници горњо-угарски словачких изборних срезова; на њој беше 25—30 заступника. Кубица предложи, да се од стране словачких посланика поднесе моција (предлог) у сабору којој би цел била, да пожури решење питања народности у земљи и да постигне задовољење правичних жеља немађарских народа у Угарској. Нека дакле сабор без одлагања изабере комисију, која ће имати да из ради законски предлог о томе. О томе се предлогу дуго и живо препирало и расправљало. Још се није

до резултата дошло и сва је прилика да ће се конференција још продужити. Ми радосно јављамо за овај факт јер показује, да заступници словачких срезова меће само по имени да буду заступници словачки, него баш и у ствари заступајући праве користи и најпрече потребе онога сиротога народа, који је толико већ патио и пати од неправде владајућег елемента. Ми само још желимо да та конференција добрим плодом уроди, а да се не разиђе без успеха. У томе питању, да се пре свега наименује комисија за питање о народностима, у томе мислимо да ће заступници свију немађарских народности сложни бити. Србски су посланици бар за цело закључили, да то тако исто на сабору предложе и подпомогну.

Д О П И С И.

У Сомбору, 23. фебр. Јамачно већ знате за памфлет онај, што одавде у име сомборске „публике“ од неких што сами себе зову „најодабранијима“ (!) против г. Ђорђевића изађе. А кад човек мало боље загледа међу те „најодабраније“ онда види, да ту осим неколико ваљанијих људи, који незнам како међу њи доспеше, да ту има и чувута и свакојаких још других. Ја вам опет шаљем ево ову адресу г. Ђорђевићу у препишу заједно са подписима свију нас, па нека сада наш свет суди, ко говори у име „одабраније сомборске публике.“ Гледају да вам у каквом каснијем допису илуструјем сав посао те крпаче котерије, што је наш мили „Србобран“ под своје моћно закриље узима, као што он то обично чини. Ево вам адресе:

Господине!

Сваки народ има својих великих мужева, које као носиоце просвете поштва и уздиже по томе, што њиховим племенитим делањем душевно цвета и светли. На кад један народ озбиљну тежњу оваких великих мужева подпоможе и њихове заслуге уједно цени: онда он себи тим врата лепше и цветоносније будућности отвара.

И ви сте, господине, један од овакових мужева, који сте за образовање и напредовање србскога народа велике заслуге стекли, бавивши у једно још досада необрађено земљиште семе просвете, кога плод данас већ беремо и уживамо!

Пре шест година покренули сте идеју, да се стално србско народно позориште оснује; извршним чланцима у „Србском Дневнику“ цел и неизмерну корист овога завода разлажући, трудили сте се и речма и делом да ову идеју народу омилите, те да га побудите на жртве према томе институту, и ставите се пуни одушевљења и родољубља без икакве себичне користи, шта више са великом материјалном штетом својом ни чело ове племенитог подухвату, исправа усамљен и без икакве потпоре, али набрзо и морално и материјално од целог народа подпомогнут.

Овоме великом првом кораку Вашем следовало је за кратко време и други. Године 1861. основасте прву позоришну друштину, и тим оживотвористе институт, који пробуди и укрепи свест у народу, сачува га од претеће му навали туђе културе, утврди му народни понос и нигда неугашену наду у плоднију будућност просветнога живота свог!

Вашој тврдој вољи, ретком самопожртвовању и неуморном труду и делању узметељства овога просветнога завода имамо благодарити што се једној од најглавнијих потреба народа србског задоста учинило.

Од оно доба, велештовани господине, Ви сте овоме народноме институту живот свој и своју целу и душевну и моралну снагу посветили; узели сте на себе све терете, које сте са неописаном стрпљивошћу подносили; казали сте на сваки корак његов и нигда га из вида свога губили нисте.

Постадоште му не само отац, који га је неговао као најмилије чело своје, него и заштита и наслон, кад год су му непријатељи његови пакосно подметали ногу да поспрне.

Позивали сте непрестано сад народ, да пованим прилозима оснује позоришни фонд, — сад списатеље, да умотворима својим подпомогну ово корисно подухвату; трудили сте се да се набави и обогати репертоар и отворили сте поље једној грани песничства, — која хтеде већ са свим усанути, — да на ново процветати може.

Постарали сте се да се управа над скупљеним капиталом, која је Вама од народа поверена била, једноме за ту цел састављеном одбору преда; да се институт на темељу закона и правила дефинитивно организује и од високе власти за народни призна; да се узјача, строга и разумна дисциплина међу дружином уведе; — једном реч: сва средства сте употребили да се опстанак овога завода за увек осигура.

Господине! После две године посетили сте по други пут Сомбор са позоришном дружином.

Овом приликом уверисмо се, да је позоришна дружина од првога бављења у средини нашој до данас велики напредак у интелектуалном, етичком и артистичном обзиру, а особито у главном задатку свом у глумској вештини учинила.

Оназили смо да је за ове две године и позоришни репертоар — овај други најужнији фактор сваког позоришта — знатно умножен, почем се овде доста нових комађа представљало.

Имадосмо задоста прилике уверити се, да је солидност овога друштва у сваком погледу таква, као што се само желети може, што се само Вашој мудрој, савесној и безпристрасној управи приписати има.

На свему овом сматрамо ми за свету своју дужност Вама се поштовани господине, као вођи, управитељу, учитељу и васпитатељу овога друштва најсрдјачије захвалити!

Примите дакле, племенити господине, ове искрене речи као знак признавања нашег према Вашим врлим и великим заједулама за позориште, и као израз уверења нашег да сте приликом бављења Вашег у Сомбору нашу наду у будућност и напредак овога завода још већма укрепили, ако га та снага, која га је до данас руководила и управљала, неостави!

У Сомбору 20. фебруара 1866.
Ђорђе Бранковић протојереј. Димитрије Поповић намес. и парох. сомбор. и катихета приправнички. Сима Костић катихета. Гавра Дракулић жулан. приседник. Др. Васа Максимовић жуп. физикус. Гедсон Леовић адвокат. Ан-

тоније Кољовић пицир. Васа Поповић жуп. приседник. Никола Ђ. Вукићевић приправнички учитељ, срб. сомбор. главне народне школе управитељ и уредник Школског листа и Пријатеља младежи србске. Сима Бикар трговац. Павле Станимировић трговац. Јустин Кољовић земљомер. Павла Станимировић трговац. Александар Поповић трговац. Др. Ђорђе Максимовић вар. субет. физикус. Аркадија Николић адвокат. Јован Бугарски. Димитрије Хаџић. Јован Јерасовић трговац. Велизар Мишковић жуп. први бележник. Младен Јоџић жуп. физик. Никола млади Лалошевић адвокат. Теодор Бикар вар. контролор. Јевта Поповић трговац и вар. представник. Игњат Николић. Теодор Радосављевић трговац. Стеван Попић трговац. Лазар Бркић трговац. Марко Радосављевић трговац. Димитрије Плачко. Милош Милаковић. Милан стар. Поповић жуп. земљ. книг. руководитељ. Ђорђе Гргуров тргов. и општин.ар. Михајло Палачаки трговац. Милан Гргуров земљомер. Сава Теодоровић трговац. Јован Д. Стојишић трговац. Јовац Ползовић трговац. Никола Теодоровић трговац. Арон Ползовић трговац. Стеван Гргуров трговац. Стеван Лалошевић економ. Младен Максимовић дипл. апотекар. Младен Гргуров трговац. Алекса плем. Папхази економ. Ђорђе Кривојић вар. подбележник. Никола Максимовић докторанд права

(По зор) У броју 92. доноси „Позор“ из „Заставе“ опис странака на сабору у Загребу и почиње овако: србске новине „Застава“ дра Милетића, који је на нашем сабору држао са странком, коју сам зове мађаронском описују — и тако даље.

Мислим, да је прва дужност сваког листа, коме је до стварне дискусије, а не да личну полемику замеће, да ствари и речи не изврће, и смисао не подмеће, јер иначе је лако и најбољеј ствари и најплеменитијој тежи други вид дати. Позор вели, да ја сам касинску странку мађаронском називам. Но сваки, који и само оно, што је Позор саопштио, прочита, види да сам ја објективно говорећи казао: да ту странку називају: мађаронском, и то је називају „Позор“ и „Домобран“, који сами сваки своју странку народном, и то онај либералном, а овај самосталном називају; наравно, да су они трећу мађаронском назвали, јер је то најлакше, али већ отрпано средство, пред народом лагу на кога бацити. Колико је дворанска странка и народна, то ће сам Позор знати, а колико је изложбна странка либерална, то ће ваљда Позор и другом допустити, да суди, кад и он о другом суди. Да има у касинској странки Мађарона, то стоји, али је ово мањи одломак те странке, и зато није основано, ову странку ни мађаронском, ни магнатском крстити и по свету трубити, као што њебемо ни изложбени зато швабоманском, или реакционарском крстити, што у њој има доста људи, којима би требало место у дворани, и који би тамо и били, само кад би им образ поднео, да с Мађурањем на кога су викали, заједно седе — па који су ипак каткад на своју руку алијансије са Домобрановом странком правили, на коју и Позор виче. Где људи, као Боговић, који је за свога века више родољубља делом показао, него по десеторица из изложбе, ту не може мађаронства бити. Или су Мађарони они, који су за савез с Угарском, и то на основу потпуне политичне и домаће самосталности? На што сте с тим људима и кад алијансије правили? Што сте с њима прву битку против реакције водили? Што сте с њима опет сајуз правили и управо тражили, кад сте адресу спасавали, и то сајузили и у тоци о државоуправном одношењу? Што сте управо исправак касински о том примили — јер је касински а не изложбе ни коме сте ви само, променивши неколико неесенцијалних речи име дали, само да на ваше остане, што вам се ствари ради није пречило? Ја сам држао с том странком — али нека свако прочита моју беседу, и оне, што су у специјалној дебата г. Мразовић и од свију уважени Враицаџи држали, па ће видети, да су у истом духу, да су исти основи и разлози. А што сам држво с касином? Јер нисам био кад су се клубови здруживали, јер сам у један ући морао, јер нисам могао ући у онај, који је с двораном јавне и тајне преговоре правно, и најпосле — што као Србин нисам могао придружити се клубу Великохрвата, који је епран Српства интолерантан. Лако је то рећи, Срби су или у реакционарском, или као што ви зовете, у мађарском клубу — али треба себе запитати, како је то, да Србин не ће, јер не може у ваш клуб. Ваљда нису сви Срби ђаволи, а ви сами свеци. Ваљда ту и другог чега има, и ваљда треба да се и ви у чему исправите.

А што се мога деловања у клубу тиче, то вам, ма да се народно либерали називате, не допуштам да сте не само родољубивије, него и патриотичније радили и за народ србски и хрватски, и трједну краљевину. Позор је у 58. броју на моју беседу казао, да сам само ту новост навео, да треба депутацију у Пешту шилати према нисам тако казао, него онако како што сте после и ви примили, да т. ј. реферира сабору, и да овај право одлуке задржи. Као што сам ја предлагао, не чекајући одговора на чл. 42. 1851. шта више моји су и у клубу и у тајној седници наведени разлози, да се у овој стадији покушаја не наглашује ни одељеност ни јединство држ. права с Угарском, уважени — и само се тако две странке противу дворане сложити могле, — шта је дакле на свему томе мађаронски? Или не могу ли вас домобранци с истим правом мађаронима назвати — или само зато не, што се ви сами народно-либералном странком крстите? Маните се ти зајевница, немојте да и журналистика наша буде огледалом сабора; бар ја вам на то поље сједовати нећу, а оволико сам морао навести у обрану и своју, и они честити родољуба који су посредно дирнути, немојте да сад у ово време, где слоге треба, да на свет износимо, шта ји је из нашег друштва отерало.

Што се назива странака тиче, то сам ја најпре казао, како прве две саме себе називају, и како трећу називају — а ја сам назвао прву бирократичном, (или централском) другу федералном, трећу унионском, имајући тежње у питању о ван-домашњем државном одношењу у виду; према је тешко дати странкама права имена, које су пре по другим чим, него по сталним политичним начелима образоване, што се види из њиховог честог у- и раздруживања, тако да се може говорити о фузији, дифузији, конфузији, рефузији, и реконфузији, о контра- и реконтрафузијама и т. д. Зар су то на природи ствари основане странке, где ји три поједнаке, и с таким менама има? Чеси би сад дворанску странку назвали федералном, касинску унионском. А изложбени? Ко ће јој право име дати. А што се и либералности и домо- и родољубља тиче, та није мања у партији где су Боговићи, Бедековићи, Хорвати, Хервоићи, Краљевићи и другова, и т. д. тако да се ови тако исто чланови народно либералне странке навести могу, као и ви, нити вам монопол тога имена ирипада. У.

— Адреса, којом ће сабор угарски одговорити на кр. одпис, већ је готова. Данас ће се комисија коначно редиговати и онда сабору поднети. У средду или у четвртак већ ће моћи у прегрес доћи. Кажу о тој адреси, да се у њој говори у врло помірљивом и благом тону, али се онај појам о правној непрекидности као што је у одпису изражен, одсудно и одређено одбија, према се не шрећивају постојеће околности. О крајњој дефиницији краљевине да је закључила тај нацрт адресе побитијати, и посебан предлог у том обзиру поднети, у коме ће бити као неки вотум поверења.

— Из Загреба се јавља „П. Лојду“. Са Србима има наш сабор доста незгоде (sic!). Данас је опет једна сремска општина обратила се са молбом сабору, да се у сремском законнику буде изражена равноправност Србаља и Хрватска. После жестоког разговора закључило се изаслати одбор, који ће име „Србин“ поближе определити (дефинисати) и учинити предлог како да се једаред за свагда ту новину (sic) крај учини. (sic) бама тим од стране грч. неунитских“ (sic) крај учини. (sic) смо збиља љубопитљиви на ту дефиницију нашег имена. (sic) би знали пакраће и најбоље средство казати, да се тужбама крај учини, а то је средство: појачано законито правно знање равноправности србског и хрватског имена у трој. краљевини. Док се то не учини, неће и неможе бити краја тужбама! У.)

— Из Берлина јављају, да је међу Берлином и Петроградом закључена војена конвенција у којој је међу осталим погођено међусобно помагање у источном (романском) и шлезвиг-холаштинском питању. Русија и Пруска се оружају.

Из Загреба јављају под 23. фебр. да је предлог одбора за одпис међу осталим: депутација од 12 лица за Пешту и инструкција у смислу чл. 42. од год. 1861., кад пештански сабор одговори, да је и он депутацију изабрао, онда да се сваком поједном члану депутације кредитива даде. Одношај обожих земаља међу собом решавају се у споразум међу обеју краљевина, а никако само на пештанском сабору, непосредно заступништво тр. кр. у органу, који ће већати о општим пословима; фактично испуњење 3. тачке у ипашу, дипломи с обзиром на обе адресе саборске од 1861. и 1866. г.

Поштованој публици „Заставе.“

Према сваки број прекобројно штампано, ипак се број предплатника тако умножава, да нисмо у стању господи, који се касније јаве, све бројеве послати; 5 пређи бројева нисам немамо. Ово саопштавамо, да се зна, зашто неможемо по жељи предплатника све попунити. Међу тим ћемо онима, који све бројеве нису добили, то одрачунати.

Има и неколико рекламација. Можемо уверити господу, да је сваком уредно, и на време послато, па да изводе на пошти разпитати; иначе у недостатку пређ. бројева остаје одрачунање. Из Београда нас извештавају, да је код толики предплатника од 1. броја само 5, од другог само 11 бројева предплатницима до руке дошло, и да се новине по читав дан ради цензора, задржавају. То би лепа ствар била. Потражићемо лека и у једној и другом обзиру, а г. предплатници да изводе знати, да није до нас кривце, и да се за своју ствар као грађани слободне земље на дотичном месту заузму.

Јављамо и то, да нам лист Средом и Суботом после подне изилази, да би новости и од тог дана обуватити могао, кад пошта и онако у вече, и у ноћ иде.

Отварамо предплату листа за месец март с ценом од 1 фор. а. вр.

Т Р Г О В И Н А И О Б Р Т Н О С Т.

И. К. Пешта, 26. фебруара. Житна пијаца. На свим иностраним житарским пијацама, једнако влада тишина — која је особито на нашу пијацу велики уплив имала — јер осим тога, што смо у другој половини ове недеље јоште 5 повч., и вагана шевнице од цене изгубили, имали смо и изванредну малу обртност од само 15,000 вагана шевнице, — која ове године јоште била није. Кукуруза нова продато је до 15,000 вагана и цена се одржала. Ражи је купљено до 10,000 вагана са раним ценама. Зоб је занемарена и пролази само у малом. Јечам за рану тражи се особито за Трст, и према су магар, прилично испразњене а довози слаби, морали су купити бољу цену одобрити: плаћано је:

Шеница банатска 85—86 ф. 3, 3.05; 87—88 ф. 3.25, 3.30; шеница са Тисе 85—86 ф. 3.05, 3.10; 88—89 ф. 3.30, 3.35. — Раж 79—81 ф. 2, 2.05. — Јечам за рану 70—72 ф. 1.50, 1.55. — Зоб само у малој количини пролази стар 48—50 ф. 1.20, 1.22, нова 45—46 ф. 1.12, 1.15.

Кукуруз плаћен је стари ф. 1.75, 1.70, нов ф. 1.95. Шпиритус ове је недеље слабо купован, нова метода 33 новч., стара 37 н. без бурста, за ректификат 41 новч.

Шљивовица занемарена цена славонска ад ф. 15 до ф. 21. Свинска маст продата је до 2500 центи; и плаћана је одашња ф. 35, 35.50, са стране ф. 33, 33.50, србска ф. 31. — Сланина по квалитету ф. 23.50, 24.50.

Шљива босанских отишло је до 1500 центи у буради ф. 9, 9.50, у ђакове ф. 9.

Меда има много на пијаци — а слабо пролази, цена је ф. 12.50, 14 у мала бурад и 10% дара.

Шинарка; јављају да су се по Славонији гусенице шуми показале, које доводи у сумњу овогодишњи род — државонску за ф. 11.75 киблу т. ј. 120 фунти да даду.

Мувар (семе) пролази за ф. 2.50 ваган. — Детелина (семе) мулдер ф. 24, црвена ф. 29, 30. Наприка мађарска ф. 13, 15.

Марвена пијаца. Продато је на јучерањем вагару у Штајбрику до 2000 ком. србски свиња, за 20½, 21, 22 новч. и 3000 ком. за угарску за 24 новч., могло је остати јоште не продати до 7—800 комада. Купаца је страни доста било.

К У Р С.	
Дукат	ф. 4.90.
Сребро	101.90.
Стање Дунава	5' 1" преко О опада.